

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

9
REC
SEREN
GVIL
DVCE SAXO
CONSENSV
N

Q. D. B. V.

DISSERTATIO IVRIDICA

DE

IVRE ALCHYMIAE

Bom

Recht der Alchymistery,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

D O M I N O

GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVLE, MONTIVM, ANGARIAE
ET WESTPHALIAE, ET RELIQA

CONSENSV ILLVSTRIS FACVLTATIS IVRIDICAE

SVB PRAESIDIO

DN. FRIDERICI GOTTLIEB STRUVII

IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS CVRIAE PROVINC. SAXON.
ADVOCATI ORDIN.

*DOMINI PATRONI PRAECEPTORIS AC AFFINIS SVI OMNI
OBSERVANTIAE CVLTV PROSEQVENDI*

IN ILLVSTRI ACADEMIA IENENSI

MDCCXVII. D. XXVIII. SEPT. HORIS ANTEMERIDIANIS

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

MICHAEL FRIDERICVS ZVLICHIVS

LL. CVLT.

I E N A E,

WERTHERIANIS TYPIS.

PARENTI HONORATISSIMO, DILECTISSIMO

VR̃O PATRIBUS
SVM REVERENDO ATQVE EXCELLENTISSIMO

MICHAELI ZVLICHIVO

SS. THEOLOGIAE DOCTORI,

CONSILIARIO ECCLESIASTICO ET CONSISTORIALI

DIOECESEOS IENENSIS SUPERINTENDENTI

ET

PASTORI PRIMARIO MERITISSIMO

NOMINALIA

III. CAL. OCTOBR. CELEBRANTIV

GRATVLATVRVS ACCLAMAT

VIVE DEO, MIHI VIVE PATER, CVNCTISQVE SVPERSTES

ATQVE DECEM LVSTRIS ADDITO LVSTRA DECEN

HASQVE SACRAE THEMIDOS PRIMITIAS

Ob beneficia innúmera & maxima

Cum voto perennaturæ Incolumitatis, perennisque felicitatis
humillima mente manumque

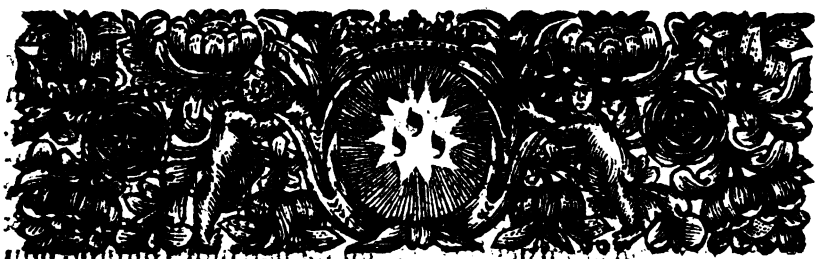
DAT, DICAT, DEDICAT

EIVS

Filius Obsequentissimus

MICHAEL FRIDERICVS ZVLICHIVS.

II. CVLT.

C. D.

II. d. II.

Th. II. *Ingressus & parvus*

Uanquam suspectum fere, atque
 notosum penitus apud plerosque
 habeatur. *Ingressus & parvus*
 Nihil tamen est, quod genium hu-
 manæ mentis magis excitet, quam
 insatiabilis illa auri habendi cu-
 pido. At proinde *Differtatio*
 quæ tale, velut ex oporu copiz,
 largiter diffusum, præmittit, tacita
 quadam vi mentes humanas pelliceat, & auri sacra fames
 quasi cogat. *A. 31. C. de episc. & cleric. ad sectandos tales viros,*
 qui has artes, vel aperte vel clam profectantur. Quamob-
 rem eo, siquæ nobis vitio verti poterit, si etiam q̄ctorum
 placita, quantum minimum ex raris, aureæ licet jurispru-
 dentis, sed dinis & fibris tantum scriptorum hac æve, colli-
 gere liceat, per modum *Differtationis Academica* proponamus
 ita, ut consideratis primo, sed breviter, nominalibus, &
 significatione vocum; deinde existentiam hujus artis, &
 denique jure illius exhibeamus, quantum à JCr̄is ea de re
 subministratum fuit; semper tamen memores proverbii il-
 lius Hispanici; *aliquid prava dætenet reus, gmo gæstiar nada.*

id est: *Probatam habeo Alchymiam, rudius habere certos, eoque bene dispensare.* Et licet artem Alchymisticam à curis Jctorum prorsus alienam esse, censeat Anton Freundeberg de *Rescrip. morator. conclus. LXVIII. n. 10. pag. 493.* facile tamen patet, eundem intelligendum esse, de tali tractatione chymica, per quam à functionibus suis ordinariis abstrahantur. Jcti, & ita officium suum negligant; quod tamen nostri instituti non est, divertere ad anfractus, sed viam ubivis regiam sequi intendimus.

Th. II.

*Notatio
vocis Al-
chymia
etymolo-
gica.*

Originationem proinde *etymologicam* vocis *Alchymia* quod attiner, frequentius asserunt, esse vocabulum ex Græco & Arabico idiomate mixtum; Etenim, uti Viri eruditi legere malunt *χυμια* quam *χημια*, illud deducunt à græco *χυν* id est, *fundo*, ut ita Chymia item sit ac *fusio* seu *fluxus*, scilicet, quia fundit metalla, immutat Niliusque in melius convertit. Add. Vossius in *Etymolog. voc. ab. Alchymia*. Hanc porro vocem interpolasse tradunt Arabes, addito suo articulo *Al* & inde Alchymia effecta est Guid. Pancirollus *Rer. memorabil. Lib. II. tit. 7.* Becman. *Manud. ad Lat. Lingu. cap. IX. p. m. 64.* Equidem Czl. Rhodiginus *Lib. VII. Lell. antiqu. cap. II.* vocat *Atschymiam* quasi *ἀγρύς χημια* i. e. arificationem, sed illa lectio nondum à litteratis fuit adprobata; Et certe cum Chymia & ars metallorum fusoria sit antiquior, quam inventum præparandi auri vel argenti; utique prior deductio, qua à *fusione* potius, quam *fusione*, derivatur, magis placet. Præterea Quercetanus *Lib. II. de priscon. medicis cap. II.* singulariter scribit, *balchymiam* atque esse ait ab *ἀλς* & *χυν*, ut proprie sonet *salis fusionem*, quod referri potest forte ad tria Chemicorum principia, sal, sulphur, & mercurium. Verum hæc notatio nimis, foret remota. Denique ex Hebræo fonte derivat Delrio in *Disquisit. magic. Lib. I. Cap. VI. sect. I.* & quidem à voce *Holichim*, quod significat itinera seu fluxus, quod dicitur ab *Halech*, quod notat; facere ambulare,

lase, seu fluere, ex hoc ergo facili formatione Alchymiam descendere opinatur, cum illa sit ars fusoria. Verum prior etymologia græca, flexione est facilior, & magis à Scripto-ribus probata.

Th. III.

In sensu potius specialiori acceptum vocabulum Alchy-
mix, nobis denotat illam *artem, qua doctæ transmutationem me-
tallorum in aurum.* Et alias *Chrysopoeia, Argypoeia, Ars auri-
factoria*, & à recentioribus sæpe *spagirica* à segregando & con-
gregando auro appellari solet. Bornit. de *Rer. suffic. Tract. II.*
cap. 41. Effectus præterea ac finis hujus artis *Tinctura auri,*
Arcanum mundi &c. & symbolicis etiam ex mythologia vete-
rum desumptis nominibus, *Pandora poculum, Colchus aurata pel-
lus, aureum vellus* &c. & denique vulgato satis nomine *Lapis
Philosophorum* dici consuevit det *Geßin der Weissen.* Extant
præterea alia plura nomina & encomia, quibus hæc ars à
Mercurino, Trevisano, Faniano, Rosario & aliis ejusdem
fautoribus longè extollitur.

*Descriptio
Alchymia
& varia sy-
nonyma.*

Th. IV.

Est autem hic facienda differentia inter *secretionem au-
ri & transmutationem.* Illam dari, artis fusoriæ experimenta
satis comprobant, nam in omnibus metallis aurum inesse
dicitur; Transmutatio vero non solum aurum, quod inest,
secernit, verum etiam reliquam materiam à sordibus suis
purgatam in aurum convertit. Transmutationem ergo dum
dicimus, intelligimus per hoc vocabulum non essentialem
quandam metallorum transsubstantiationem, sed tantum
perfectionem metallorum, ad suum naturæ perfectionis
gradum, quem, ex indita quadam à divino Numine vi,
operationes naturæ intendunt. Etenim hanc naturam veri
Alchymistæ adjuvant, impedimenta operationis naturalis
per artem remouent, & ita ad arcanum illud perungere pos-
sunt, quæ transmutatio metalli in aurum dicitur. Bene illud

*Secretio
auri &
transmu-
tatio dissi-
munt.*

advenit ex Veteribus J. Cuius Joh. Andrez in *Additionibus* suis ad
Speculatorem sive *Durandi Specul. Jur. Lib. II. Part. 1. de Crimi-*
falsi, ubi ait: De Alchymistis dubitari solet, an incedant in
 pœnam falsi, quidam eis adaptant verba Pauli *II. Timoth.*
cap. 4 illamque ex *can. Nec mirum 14. Caus. 26. qu. 5.* item ex
can. si quis 10. Dist. 37. prohibitam esse censent. Dicitur præ-
 terea, illam artem, ubi ad aurum tenditur, non fieri, sine
 auri decoctione, quod est prohibitum *l. 1. C. de aur. publ. ma-*
fector. In contrarium, qui ex magisterio artis, sine arte
 magica vel aliis legibus prohibita de vili metallo, facit præ-
 tiosum, commendandus est, quia in hoc auget publicam
l. 1. C. de metallar. Eriti metallarii privilegiati sunt nec ma-
 gani unaq. speciem in aliam diviserit, sed unam metalli speciem faciant
 meliorem, ut de Stanno vel ere argentum vel aurum. Nec mirum,
 cum videamus ex vermibus produci sericum, ex herba vi-
 trum, ut habetur in Libro de proprietatibus rerum. Quia
 omnia metalla procedunt ex sulphure & argento vivo, sed ex Virtute
 Elementorum major est influentia in uno loco, quam in
 alio, ex quo evenit, quod uno loco vel minera fit Stannum
 alio aurum. Cum igitur ars imitetur naturam, non viden-
 tur Alchymistæ peccare, si per virtutem herbarum, lapidum
 vel aliquorum elementorum meliorant metallum in metallum
 pretiosius, cum ambo fuerint ejusdem speciei & principii.
 Siquidem Augustinus dicit in Libro de Civitate Dei, uti alle-
 gatur in *can. 14. Caus. 26. quest. 5.* Quod sint in rebus corpo-
 reis, per omnia elementa, quædam seminariz rationes oc-
 cultæ, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis at-
 que causalis, prorumpunt in species debitas, suis modis &
 finibus. Hactenus ille

Th. V.

Est Alchy-
mia ars &
quidem in-
genita.

Hujus proinde veluti confectarium est, materiam pri-
 mam Lapidis Philosophorum esse semen metallorum, ex quo
 metalla generantur, formam vero artis consistere in resolu-
 tione, purgatione & coagulatione artificiosa secundum na-
 turæ

tus ductum. Ut inde satis pateat, operationem hanc non tantum *artem* esse dicendam, verum etiam *ingeniis & liberalibus artibus* esse accensendam. Licet enim ipsa operatio manualis sit, & igniaria illa applicatio mechanica esse videatur, tamen ipsum directorium artis & operationis magis in scientia artis, quam in tractatione manuum consistit. Referri autem potest pro diverso respectu, vel ad *Metallurgiam*, vel ad *Physicam*, vel suo etiam modo ad *Medicinam*, prout vel obiectum, vel operationem, vel finem etiam hujus artis considero. Confer. Delrio in *Disquisit. Magic. Lib. I. Cap. V. quest. 2.* Et hinc concludimus, quod instrumenta artis alchymisticæ à patre vel matre filio comparata, collationis oneri exempta sint, tanquam ad artes liberales impensa, arg. l. 50. ff. *fam. ercisc.*

Th. VI.

Dari vero, five possibile esse *Artem Alchymisticam* five perfectionem quandam metallorum artificiosam ad summum suum gradum, omnino asserimus. Cujus existentia probationem syllogisticam in compendio exhibet Delrio in *Disquisit. magic. Lib. I. Cap. 5. Sect. 2. n. 2.* ibi: *Neque ex parte materia seu subjecti, neque ex parte modi, repugnat natura, talis metallorum metamorphosis. Non ex parte materia, nam illa est alterari & corrumpi apta, & perducietiam apta ad formam præstantiorem, & est capax forma introducenda. Non ex parte modi, quia modus est per decoctionem naturalem ignis, qui decoctionem naturalem caloris naturalis proxime imitatur.* Verum an talis scientia inter res *deperditas* sit numeranda, an ad *nova seculi speranda inventa* referri debeat, non satis profecto constat. Tot enim tristes Alchymistarum eventus, & fallacissima probationum exempla, scientiam hanc, omni fere autoritate, & historias fide sua destituunt, aut certe rem maxime suspectam ac variis technis obnoxiam reddunt, ut tuto illis inhærere non possimus, & difficile fiat, *veritatem à falso* discernere. Eleganter hoc ipsum insinuat Thomas Garzon *Piazza universale* s. *Alger meiner Schau-Platz Discurs, XIII.* cujus verba ex sermone Italico

Italico in germanicam linguam wandelt, hanc illam habentur. Der groſſe Anhang der Alchemiſtiſchen Schulen, welchen Eſteben nahe an allen Orten und Enden/Ländern und Städten/ beydes an Reichen/ Edeln/ dürfte auch wohl ſagen/ vornehmen/ tugendhaften und gelehrten Leuten bekommen/ beſehen ſo ſcheinbarlichen Gründen und argumenten/ welche Sie zu Verhauptung und Erhaltung ihrer Kunſt einwenden/ haben mir wohl vorzeiten Muth und Anleitung geben und gemacht/ daß ich mich unterſtanden/ mit Gewalt und gewehrter Hand zu vertheidigen/ und mit einem gründlichem Ernſt alle die zu verachten und zu ſchelten/ die in des Geberis officinam & Laboratorium nicht einſtreten/ des Arnaldi Secte nicht profitiren/ das Collegium Raymundi nicht vermehren/ und dem Chriſtophoro Pariſienſi, welches alle mit einander/ alſo zu reden/ recht güldene Männer/ nicht glauben wollen. Aber der unglückliche Ausgang vieler derſelben Succelloren, ja des meiſten Theils/ damit ich nicht von allen ſage/ hat mir ſolchen Muth gänglich gelegt/ als daraus ich mir wiederum feſtiglich/ und aus gewiſſen Gründen eingeſchloſſen/ daß es eine falſche und irrigte Kunſt/deren Profellores elendig/ die Inſtrumenta unnützlich/ die Unkoſten ſchädlich/ die Mühe vergeblich/ die Begierde blind/ die Hoffnung betrieglich/ die Verheiffung lügenhaftig/ und endlich der ganze Krahm nichts anders/ als eine Vorbereitung zu einem elendigen Hospital/ und lauffreßigen Armuth ſey: Und wie einer/ der durch ſo viel Exempel derer/ die durch eine unerſättliche Begierde/ ſich in kurzer Zeit zu bereichern/ die Zeit/ Guth/ Ehr/ Verſtand/ Leib und Seel vergeblich aufgewandt/ erſchreckt worden/ kan ich mich nicht wiederum erhohlen/ und zu meiner vorigen Stimme kommen/ ich werde denn mit ihren hochberühmten auro potabili, welches ihren Vorgeben nach die Todten aufſtercket/ und denen Wahrwiſigen groſſe Weiſheit und Verſtand verurſachet/ wiederum gelabet/ und durch ſeine wunderbarliche Krafft erquicket. Doch will ich noch mit halber und ſtamlender Rede ein Theil erzehlen des groſſen Lobes und Ruhmes/welches dieſer Profession zugemeſſen wird/ auf daß man nicht gedencke/ich ſey ſo verzagt oder auch partheyiſch/daß ich ohne Erachtung

Erachtung so vieler herrlichen und schönen argumenten/ die sie auf ihrer Seiten haben/ sie nicht beschönnen dürffe noch wolle. Nach welchen ich aber gleichwohl hernach werde müssen die Wahrheit sagen/ und anzeigen/ welchermaßen diese arme Tropffen mit dem luto sapientiz oder vielmehr Pech besudelt/ mit oleis gesalbet/ in Rauch gebraten / in Feuer verbrannt/ in Schlaf bemühet/ und in Wachen geschwächt ihre Zeit/ Haab und Güter/ Mühe und Arbeit in der unseeligen Schul Gilgilidis und Morieni, ihrer klügeren Præceptoren/ als sie geschiedte Discipeln gewesen/ elendiglich und vergeblich aufgewendet/ und zugebracht haben.

Th. VII.

Quamquam igitur non negamus, *Sophisticam* Alchymiam pluribus probari exemplis, quam *Veram*. Ex hoc tamen Veritati rei in se spectatz nihil detrahitur, sed cautiores tantum reddit veræ artis cultores, ut omnia bene explorent. Primum autem argumentum pro adstruenda ejus veritate, possibilitate, & existentia deducunt ex *Natura metallorum*, utpote quæ invicem non *specie*, sed *gradu* tantum *perfectionis* distare arbitramur. Cum enim communes sint metallorum proprietates, scilicet quod *ductilia* sint & *liquefiant*; ideo hi communes effectus communem aliquam præsupponunt causam, & materiz primæ generalem quandam convenientiam, alias diversæ in suo primo principio omnium communi & proximo materiz, non possent per omnia ita æquales producere effectus. Videtur enim natura certas quasdam rerum Classes constituisse, quæ quidem omnes in uno universali conspirant, veluti ad unum naturæ centrum; Verum in generibus suis subordinatis & proximis invicem differunt. Quodsi ergo hoc certum est, metalla invicem in materia quadam prima eaque proxima inter se convenire, necesse est, ut statuamus, metallorum differentiam non ex sua natura intrinseca, sed tantum per accideas, propter externum aliquod circumstans fieri, ex eo, quod de particulis crudis terrestribus quædam metalla plus, quædam minus habeant ad-

Existentia
artis pro-
batur I)
Ex natura
metallo-
rum.

B

mix-

mixtum, prout vel terra & liquor aquosus unde metalla enascuntur, magis sunt defecata & per calorem naturalem decocta atque a sua cruditate naturali purgata. Vt hinc natura, quæ semper ad suum centrum & ita ad perfectissimum tendit, tantum per externum aliquod impedimentum impediatur, quo minus semper intentata perfectio possit fieri, & impuritas terrestrium particularum tolli; Ex terra enim & humido nasci metalla, prout lapides ex succo lapidifico, non tantum locus, unde effodiuntur, declarat, sed etiam involutrum terrestre & gravitas, quæ propria terræ & aquæ affectio est. Quod si ergo artifex naturæ recte minister dicitur, & omnia artificia in eo conveniunt, quod materiam crudam tantum politiorem reddant, & ad usum operatum transferant, hinc facile licet concludere, adesse quoque aliquod principium artis, quod hoc naturæ ministerium etiam in purificandis & perficiendis metallis suppleat, & semina rebus metallicis communiter a benignissimo Numine indita ad suam vim & efficaciam excitet, removendo nimirum per artem impedimenta, quæ operationibus naturalibus perfectissimis obfistunt. Est enim perpetua inter se naturæ & artis connexio, ut una alteram adjuvet, & optimus philosophus dicitur, ille, qui est naturæ minister. Atque in hanc rem bene loquitur Olorinus in *Ethograp. mundi Part. IV. fol. 146. & seqq.* ubi ait: Es ist wohl an dem/ daß etliche Alchymisten gefunden werden/ die durch fleißige Speculation und Erforschung der Natur und sonderlich der metallen und mineralien/ vermits die metallen in der Erden erwachsen/ so viel erfahren/ daß sie in die Substantien und Vestigia Naturæ kommen/ und ein metall in die andere können durch Hülffe des Vulcani und Feuers verändern/ durch wunderbare Geheimniß/ so in die metallen und mineralien von Gott eingegossen sind/ wie man siehet in den Silberglet und Asche/ daß man daraus das schöne durchleuchtende Glas soll formiren/ desgleichen die metalla und planetæ unter sich eines des andern Natur soll anziehen/ als daß man den harten marten, das ist das harte Eisen durchs Wasser/ oder durchs Feuer in Kupfer

set/ und in Venerem transmutiren/ oder tingiren oder verändern soll. Inmassen an vielen Orten/ da man Victriol Bergwerck hat/ zu befinden/ daß/ so Eisen in die Kislaugen gelegt/ sich tingiret/ von Stunden rothe Farb an sich nimmt / und nach der Zeit zu guten Kupffer wird : Wie denn zu Zipsen in Ungarn/ ein Brun ist/ da die Bauren Eisen einwerffen/ welches durch den Rost umgeben / und wieder umgeschmolzen/ gut rein/ bestendig Kupffer glebt/ wie Theophrastus dasselbe angezeigt und wahr ist. Und fürter dann unlaugbar bekant/ und bewust/ daß man durch Hülffe des Vulcani oder Feuers / und sonst andern Zusatz der mineralien/ nemlich Sglnsey oder Cadmia dasselbe Kupffer zu schönen Messing gebessert und gebracht / ingleichen das Eisen zu guten Stahl gemacht wird. Auch sonst Kupffer mit etlichen mineralien und zugesetzten Magnet-Stein/ in Gestalt und Schein des Silbers tingiren kan. Daran kein Zweifel/ daß man die metalla kan tingiren/ verbessern/ und durch Zusatz der angewendeten mineralien/ daraus dieselbe coaguliret werden/ so viel höher gradiret/ als das Silber zu Gold/ kan von rechten Kunstreichen Meistern und rechtschaffenen Alchymisten verändert und gezwungen werden.

Th. VIII.

Alterum argumentum ex principiis Chymicis deducunt, statuentes, quod semina metallorum ex *sale, sulphure & mercurio* consistunt, atque ex illorum invicem diversa permutatione & textura diversitatem metallorum enasci. Quæ quidem principia eatenus adprobamus, ut hæc ad *elaborationem & formam* metallorum concurrere censeamus, ut nimirum per illa principia, resolutio, motus, calor & aliz operationes metallicæ excitentur, quibus particulæ spissæ a solidis metallorum segregantur, ut in unam consistentiam æquabilem metallum concreascit. Ex hoc ergo ita concludimus; Quod dari possit aliquod artificium, quod ad exemplum hujus chymiz naturalis, per tria illa principia elaborationem metallorum artificialem perficere queat, motu & calore convenienter

nienter ad doctum operationis naturalis attemptato. Ad-
que huc spectant ea, quæ Thomas Aquinas in *Lib. Aristot.
Meteor. Lib. III. sub fin.* ita disserit, *Metallorum propinquitate*
sunt sulphur & argentum vivum, sicut Alchymistæ dicunt; sed,
quod in locis lapideis terra, per virtutem mineralem generatur sul-
phur & argentum vivum, deinde ex ipsis generantur diversa metalla,
secundum diversam commixtionem eorum. Unde etiam ipsi
Alchymistæ, per veram artem Alchymia, sed tamen difficilim, propter
occultas operationes virtutis celestis, quæ mineralis dicitur, quæ
ex eo, quod sunt occulta, a nobis imitari possunt, per prædicta principia
vel per principia, & ipsi faciunt aliquando veram metallorum gene-
rationem. Eodem pertinet Celeberrimi Dni Buddæi de Al-
chymia iudicium, quod exhibet in *Element. Philos. Theor.*
Tom. II. Cap. 3. §. 13. ubi ait: *Celebris interim hic occurrit questio*
& maxime agitata, quid de metallorum transmutatione sit statu-
endum. De qua mihi ita videtur, ex rationibus philosophicis probari non
posse, quod ejusmodi transmutatio fieri nequeat. Si enim supponamus,
quod verosimile est, diversam metallorum texturam, ex diversa, mer-
curii, sulphuris & salis commixtione oriri, nihil obstat, quominus in hac
ista permixtione, ipsa quoque textura metalli mutetur, aliamque adeo
colorem, pondus & reliquas proprietates induat. Præterea si diversos
modos, quibus istam transmutationem contingere ajunt, consideramus,
nihil in illis videtur occurrere, quod rationi prorsus repugnet, sive ex auro
concentrato massa quadam conficiatur, quæ iterum se expandat, & ali-
ud metallum tingat, sive mercurius cum antimonio conjunctus aequali
calore ad maturitatem perducatur, sive carbonicum aliquod principium
statuatur, ista vi admirabili prædictum. An vero facta sit ejusmodi
transmutatio, alia questio est, de qua dicendi hic locus non est.

Th. IX.

*Præbatur
III. a pari.*

Terrium argumentum a pari deducitur; Cum enim ex
physicis operationibus concludere velint, quod viva anima-
lia, veluti scorpiones, bufones, muscæ &c. per putrefactio-
nem & corruptionem corporum, tanquam per causam coope-
rantem, produci queant; Quidni etiam metalla, quæ tamen mul-

multo imperfectiora sunt, per operationes artificiales generari possent, si semen illorum, motu & calore naturaliter congruenti per artificium excitato, perficias, atque artificiali quadam concoctione ad maturitatem suam, evaporatis cruditatibus & superfluis humoribus, perducere quis sciat. Add. Delrio in *Disquisit. Magic. Lib. I. cap. 4. quest. 4. sect. 3.*

Th. X.

Non desituimur porro summorum virorum Testimoniis; *Probatur porro Testimoniis.* sicuti prater philosophos, Georgium Agricolum, Cardanum, Fallopium & alios; Etiam ex JCtis quoque plures artem eandem transmutatoriam metallorum defenderunt, nimirum Oldradus, Johannes Andrex, Andreas de Isernia, Fabianus de monte, Albericus de Rosate, Jacobus de Belloviso, Prosper Farinacius, & plures alii, quorum Catalogum & opiniones, plerumque tamen à se invicem exscriptas, exhibet Reyher in *Dissertat. de Nummis ex auro Chymico factis cap. 13. & seqq.* similiter ex novissimis JCtis opinioni affirmantium prater alios accedit Limæus in *Jure Publ. Lib. VIII. Cap. IV. n. 28.* ubi ita refert: *Sed quid de eorum auro, possibilitate metallorum in aurum transmutatio? Ego quo minus negantibus accedam, moveor & experientia & ratione Experientia clarum documentum vidi Florentia, in magni Hetruria Ducis rerum preciosissimarum rararumq; Phylacio, ubi inter alia asservatur elavus ferreus, cujus una extremitas purum & verum aurum, altera vero ferrum, cum appensa schedula, hujus tenoris: Dominus Leonhardus Tuznbeiser, ex clavo ferreo, me presente ac vidente, igne calefacto, ac in oleum immisso, in aurum vertit, Roma die 20. Novembr. in mensa post prandium. Rationes vero vide apud Pererium in *Physicis Lib. VIII. cap. 20. Reisch in Margar. Philosoph. Lib. IX. cap. 25. Augurell. in Chrysopaia, Libavius in Syrraxi Metall. alter th. 46.**

Th. XI.

Accedunt denique plura *Exempla* quibus omnibus si. *Provocatur ad Ex.* dem derogare historicam, rationi non est conveniens, cum *ex empla*

ex scriptoribus alias fide dignissimis, & oculis testibus relata sint, quorum testimonium alias in jure & foro civili validissimum habetur, & omnem aliam probationem vincere dicitur Stryck de *Jur. sens. Dissertat. I. Cap. IV. n. 5.* Atque de his exemplis cumulum exhibet Joh. Wolfg. Dienheimius de *Medicina universali Cap. XXIV.* In specie vero ex antiquis huc referunt nonnulli Salomonem Regem, quem caluisse artem *Χημειαν*, evincere conatur Egid. Gutmann in Libro, cui titulus **Offenbarung Göttlicher Majestät Lib. V. cap. 74-75.** Præterea Moses hac recensent, propterea, quod in sacris legatur, eundem vitulum aureum Israelitarum in pulverem redegis- se, quod sine arte Alchymica fieri non potuisse, autumant Conf. Bochartus in *Hierozont. Part. V. Lib. II. cap. 34.* Borrich. de *virtu & progr. Chym. p. 47.* Verum nos magis accedimus Joh. Adam Osiandro in Comment ad Exodi cap. XXXII. v. 20. ubi dicit: *si quid singulare in hac combustionem esset, nihilominus illa contritio, non alicuius notitia chymica, sed singulari potius informationi divina esset adscribenda.* Putamus nimirum, hoc ope magis divina auxiliatrice, quam artificii alicujus chymici invento fuisse perfectum, & magis miraculosa, quam artificiali operationi esse adtribuendum.

Th. XII.

Ulpiani &
Callistrati
Veterum
Jctiorum
opinio exa-
minatur.

Sed quid de Ulpiano summo illo juris Antistite erit sentiendum? Certe eundem male in re chymica fuisse informatum, notant ex l. 5. §. 1. ff. de R. V. ubi refert, si *plumbum cum argento commixtum sit*, separari quidem posse; sin vero *et aurum* invicem commixtum fuerit, deduci sive separari non posse; Cujus tamen contrarium hodierni Chymici experimento aquæ Chrysulcz ostendunt. Verum si verba textus inspicimus, ibi Ulpianus suam hac de re sententiam non exponit, sed tantum opinionem Pomponii Jcti refert. Melius Callistratus statuit in l. 12. §. 1. ff. de A. R. D. ibi: *Si arc meo & argento tuo conflato, aliqua species facta sit, non erit ea nostra communis: quia cum diversa materia et atque argentum sit, ab artificibus separari,*

8

Et in proximam materiam reduci solet. Quem quidem textum Callistrati, superiori Ulpiani deciso contrarium quidam putant; Unde quoque Gothofred. in *Not. ad d. l. 12.* distinguit inter permixtionem, cujus separatio difficilis, & cujus separatio sit facilis, ita, ut prior permixtio communionem inducat, & de ista intelligit *l. 5. §. 1. ff. de R. V.* posterior communionem non inducat, de qua *d. l. 12.* accipit. Verum nos respondemus tractari à dictis Jctis diversos casus; Ulpianus enim ex mente Pomponii loquitur de *ore & auro* invicem commixto; At vero Callistratus de *xre & argento* permixto; Ut ita in se textuum nulla contrarietas, sed casuum tantum diversitas, quanquam uterque Jctus diversam videantur supponere hypothesin, quod mirum non est, quum diversa sectarum principia, quibus veteres Jcti fuerint addicti, non tantum in decisionibus causarum moralibus ac civilibus, sed etiam in physicis rationibus facile dissensum possint inducere. Ut inde nulla contrarietas in his textibus à Triboniano relatis extet, sed tantum vestigium aliquod de dissensu veterum Jctorum appareat, quod alias etiam in *Jure* non est infrequens.

Th. XIII.

Certe non desunt, qui Existentiam hujus artis seu possibilitatem negant. Prout ex antiquis Etasius, Riolanus & alii recensentur à Vossio de *Nat. Art. Lib. V. cap. 15. §. 17.* qui & ipse cum aliis recentioribus negat. Et quidem omnia dissentientium argumenta, eo potissimum concludunt; *Quod ars non possit producere novam formam seu speciem*, adeoque metalla ex una specie, non posse transmutari per artem in aliam speciem. At vero ex superioribus dictis jam patet, tale argumentum nos non ferire, cum asseramus, metalla invicem non specie sed gradu tantum differre, & ita per talem artem non fit transmutatio in aliam speciem, sed tantum perfectio & purificatio metalli à suis scoriis seu impuritate, qua adhuc à summa auri perfectione metallica distat. Bene hoc explicat

Dissentientium argumentis respondetur.

cat. Thom. Garzon *Uebersetzung* *Plag. Diemf. XII.*
 cujus verba ex translatione in vernaculam nostram hac sunt:
 Wie die/ so der Alchymie oder Chymiz wie sie mit dem Griechi-
 schen Namen geminet wird/ jemahls zuwider gewesen sind/
 oder noch auf den heutigen Tag zuwider sind/ können keinen an-
 dern Grund noch fundament einbringen/ als den/ mit welchem
 sich Thomas Erastus ein berühmter und berühmter Medicus in
 seinem Buch de metallis auch behilfft/ daß nemlich die Kunst auf
 keinerley Weise könne eine formam machen/ und daß eine species
 nicht könne in eine andere/ wie nahe sie der auch verwand seyn
 durch einen natürlichen Weg noch durch Kunst verwandelt wer-
 den. Welches argument aber bey den Alchymisten weniger
 Bestand hat/ als ihr flüchtiger mercurius. Denn sie nicht ver-
 neinen/ daß die Kunst/ in und vor sich selbst also betrachtet/ keine
 neue form machen könne/ sondern sind auch eben derselben Mei-
 nung. Hieraussen aber können Sie auch mit der That beweisen/
 daß die Kunst so der Natur nachfolget/ gar leichtlich die formam
 intraduciren und zu wege bringen könne. Welches denn in der
 Alchymie geschieht/ in welcher die Kunst und die Natur so weis-
 lich und vorsichtig mit einander arbeiten/ und sich secundiren/ daß
 sie der form, die andere unvorsichtige und grobe laborantien/ mit so
 grosser Begierde/ so mannigfaltigen Versuchen/ Nachbenden
 und speculiren/ noch täglich/ aber vergeblich suchen/ gewiß sind.
 Und was die permutationem oder transmutationem specie-
 rum belanget/ sind sie auch gänzlich seiner Meinung/ in denen
 speciebus perfectis & essentialiter differentibus interne, als
 zum Exempel/ ein Mensch/ ein Beer &c. welche durch keine Kunst
 in ein anders können verwandelt werden. Unterdessen können
 Sie auch gleichfalls beweisen/ daß die species imperfecte, wel-
 che die Natur also gebracht/ daß sie durch mehr oder weniger zu
 unterscheiden/ leichtlich in einander zu verwandeln sind/ oder zu ih-
 rer vollkommenen perfection können gebracht werden/ nemlich
 durch die Kunst. Solches siehet man an allen unvollkommenen
 metallen, welche auch durch eine geringe Kunst/ zu einer bessern
 perfection können gebracht werden.

Th. XIV.

Th, XIV.

Deinde obijciunt; Quod *Natura nunquam à suis princ.* *Aliud ar-*
piis secedat, sed causam efficientem ac materialem ac locum *gumentum*
 suum semper observet, nec extra sphæram quasi suam ac cir- *proponitur*
 culos transgrediatur. Unde cum locus metallorum pro- *et refelli-*
 prius sit terra, ideo talia extra venas terræ non posse gene- *tur.*
 rari; Et hinc concludunt, quod Alchymistæ faciant quidem
 aliquod simile auro, quantum ad accidentiæ exteriora, sed
 tamen non faciant verum aurum, cum forma substantialis
 auri non fiat per calorem ignis, quo utuntur Alchymistæ,
 sed per calorem solis in loco determinato, ubi viget virtus
 mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem con-
 sequentem speciem, prout adducit Jac. Sprenger in *malleo*
Maleficar. Part. I. quæst. I. pag. 18. Verum nos concedimus,
 materiam primam ex terra generari, negamus tamen locum
 proprium perfectionis & operationis metallicæ fodinas tan-
 tum terrestres, & vasæ terræ esse, siquidem etiam in aliis cor-
 poribus deprehendimus, ea per artem produci posse extra
 locum alias naturæ consuetum, prout etiam adducit Thom.
 Garzon l. cit. *Discurs. XIII. pag. 161.* sequentibus verbis: Es hat
 sich auch noch ein anderer Philosophus, Egidius Romanus ge-
 nannt / der Alchymistischen Schul widersezet / in einen seiner
 Quodlibeten / und dieses argument wider Sie eingeführet; nem-
 lich / daß die Natur allezeit mit etlichen gewissen / vorgeſetzten und
 determinirten / oder mit gewisser Maaß umgebenen principiis
 procedere in allen ihren operationibus. unter welchen principiis
 er causam efficientem, materialem & locum verstehet / und wie/
 sagt er / ein Pferd von einem Pferd wird generirt / und nicht von
 einigem andern Thier: und ist das Pferd oder der Hengst die cau-
 sa efficiens, das Geblüth aber der Stuten / causa materialis,
 und ihr Bauch ist der locus, in welchen die generatio und nir-
 gend anders geschiehet: Also will er auch / daß sich die metalla
 allein in der Erden / und nicht außershalb derselben / durch einige
 Kunst in Gläsern / Kolben / Feuer / oder andern dergleichen Sa-
 chen

chen generiren. Darfür sich aber die Alchymisten wenig entsetzen; sondern geben vor / daß wie die Bienen / die Fliegen und Frösche / welches creaturæ imperfectæ sind / generiret werden / so sie eine bequembliche materiam darzu antreffen / ohne einigen Unterscheid des Orts / als daran auch nicht viel gelegen / also gehe es auch zu mit denen metallis imperfectis , welche wenn sie nur eine bequembliche materiam antreffen / und durch die gebührliche Hiße concoquiret werden / sich leichtlich an allen Orten generiren / und läßt sich ansehen / als wenn auch Aristoteles selbst dieser Meinung gewesen Lib. IV. meteor. da er von etlichen Concoctionibus redet / und endlich sagt / es wäre nichts daran gelegen / ob dieselbe in naturalibus oder artificialibus valibus geschehe / wenn nur die causa primaria und efficiens darzu käme.

Th. XV.

Origo artis Alchymistica.

Originem & natales hujus artis faciunt antiquissimos. Nonnulli enim ex Paradiso autoritatem Chymiz deducere student, agentes, arborem vitæ, item arborem boni & mali figuram lapidis philosophici mysticam fuisse. Alii ad tempora Tubalcain referunt, dum enim legitur, eundem artificem fuisse in ære & ferro, id ipsum de Chymiz peritia accipiunt. Conf. Ol. Borrichius de Ortu & progressu Chymia pag. 1. & seqq. Plures inventum Ægyptiorum asserunt, de quibus recensent verba Suidæ, quæ in dictione χημεία ex recensione hæc sunt: Chymia est auri & argenti confectio, cujus libros Dioctetianus conquestos concremavit, propterea, quod Ægyptii res novas adversum illum moliti fuerint, quos duriter atque hostiliter tractavit, eodemque tempore libros de Chymia auri & argenti ab antiquis scriptos conquestus atque incendit. Ne deinceps Ægyptii arte illa divitias compararent, neu pecuniarum abundantia confisi, deinceps adversus Romanos rebellarent. Potissimum vero inter Ægyptios hoc Hermeti Trismegisto tribuunt. Conf. Panciroll. Rer. memorabil. Lib. II. tit. 7. ibid. Salmuth in Not. Ab his ad Græcos, indeque ad Romanos hanc artem transisse volunt, hujusque Romanorum scientiæ vestigia inducunt ex Plinio: qui Histor.

Nat.

*Nat. Lib. XXVIII. cap. 4. de Cajo Caligula Principe, refert: Auri faciendi est etiam una ratio, ex auri pigmento, quod in Syria fo-
ditur pictoribus in summo tellure, auri colore, sed fragili, lapidum
specularium modo. Inuitaveratque spes Cajum Principem, avidissi-
mam auri, quamobrem iussit excoqui magnum pondus. Et plane fecit
aurum excellens, sed ita parvi ponderis, ut detrimentum sentiret, illud
propter avaritiam expertus, nec postea tentatum ab ullo est. Add. Kni-
chen. Opus Polis. Lib. II. Part. 2. sect. I. ches. 15. n. 3. pag. 447.*

Th. XVI.

Probata existentia hujus artis, altera præjudicialis ma-
xime quaestio erit indaganda; *An inquirere talem artem sit lici-
tum?* Quod asserere non dubitamus, tam de foro consci-
entiae, quam de foro civili. Cum hac tamen declaratione,
modo inquirentes intra officii sui naturalis terminos se
contineant, & illud arcanum, non tanquam avaritiae & vo-
luptatum instrumentum expetant, verum tantum tanquam
mysterium aliquod naturale devote & cum admiratione di-
vini Numinis sectentur. Cum enim naturales scientias ex-
colere, & perscrutari abdita naturæ, nemini sit interdictum,
imò potius ad culturam ingeniorum & mentis emendatio-
nem pertineat, nulla est ratio firma in contrarium, quare il-
lud generale de scientiis rerum naturalium assertum, in arte
Alchymistica fallere debeat; Unde Ol. Borrichius de *Ort. &
progress. Chim.* pag. 6. ait: *Sed levia sunt, qua tetigi, majus quiddam
est admirabiliusque, quod inter mudanas scientias nulla propius accedat
ad contemplandam in Natura divinitatem, nulla profundius inspiciat
opera manuum Dei, nulla magis cum scriptura sacra concordet. Ut
non frustra quoque proverbio jactetur: Chymia, ubi in ho-
minem prudentem incideret, vel cum pium invenire, vel facere.*
Add. Delrio in *Disquis. Magic. Lib. I. cap. 5. quest. 4.* Quo spe-
ctant ea, quæ habet Autor libri, cui titulus: *Offenbahrung
Göttlicher Majestät Lib. V. cap. 75.* ibi: *Daß man aber
durch die Schmelzkunst dahin kommen ist, daß die unartigen me-
tallen verbessert, und in Silber und Gold verwendet werden, das
ist*

*Ars Alchy-
mistica est
licita.*

Ist nicht ein Unweg: Denn diejenigen/ so die rechte Kunst haben/ wissen gründlich/ daß alle metall aus dem einigen Quecksilber wachsen/ darunter nun das Gold am allervollkommensten ist/ und wenn ein iegliches metall in seinen höchsten Grad kömmt/ so wird Gold daraus. So man nun durch die Alchymie mag die Zeitigung der metallen in Feuer fördern/ was wolte denn manglen/ daß man nicht ein iegliches metall könte in seinen höchsten Grad bringen/ und also in den Stand des Goldes stellen. Dis alles wird bey den Unkundigen vor einen Betrug gehalten/ daran sie der Kunst und denen Gaben Gottes eine Schmach anlegen/ denn die rechten Kunst-Meister können dis nnd anders gut und gerecht thun/ darinnen sie niemand betriegen. Daß aber etliche Spitzbuben und Unkundige sich unterstehen/ in ihrer Unkundigkeit die metall zu sudlen/ brudlen und zu färben/ darinnen sie weder Anfang/ Mittel noch Ende wissen/ dadurch die Leute aufsetzen und betriegen/ das muß man ihrer Unwissenheit/ und nicht denen rechten Kunst-Meistern/ oder der gründlichen gewißen und wahren Kunst zu messen.

Th. XVII.

Objectiones adducuntur & refelluntur Primo Constitutio Joannis XXII. Pontif.

Graviter tamen nobis adversari videtur Constitutio Joannis XXII. Pontificis, quæ extat in *Cap. Unic. de Crim. falsi in Extravag. Commun.* in qua non tantum Alchymia prohibetur, verum etiam facientes & ministrantes graviter puniuntur; Verba ejus ita se habent: *Spendent, quas non exhibent divitias, pauperes Alchymista: pariter, qui se sapientes existimant, in focum incidunt, quam fecerunt.* Nam haud dubie hujus artis Alchymie alterutrum se professores lsdificant, cum sua ignorantia conscii, eos, qui supra ipsos aliquid hujusmodi dixerint, admirentur: quibus cum veritas quasita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt: iidemque verbis dissimulant falsitatem, ut tandem, quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum, sophistica transmutatione conſingant, eoque interdum eorum temeritas damnata & damna progredditur, ut fides metallis cudad publica moneta characteres fides oculis & non alias Alchymicum fornatu ignem, vulgum ignorantem eludant.

Hæc

Hac itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac Edictali Confi-
tutione sancimus, ut quicumque hujusmodi aurum vel argentum fecerint
vel fieri secuto facto, mandaverint, vel ad hoc scienter (dum id fieret) fa-
cientibus ministraverint, aut scienter vel auro vel argento usi fuerint,
vendendo vel dando in solutum: verum tantiponderis aurum vel argen-
tum pœna nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum,
quanti Alchymicum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modo-
rum legitime constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel
argentum alchymicum, aut ipso, (ut præmittitur) scienter utentibus,
perpetua infamia nota respersis. Quod si ad præfatam pœnam pecu-
nariam exsolvendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant,
poterit discreti moderatio iudicis, pœnam hanc in aliam, puta carceris,
vel alteram, juxta qualitatem negotii, personarum differentiam, alias-
que attendendo circumstantias, commutare. Illos vero qui in tanta
ignorantia infelicitatis proruperint, ut nedum nummos vendant, sed na-
turalia juris præcepta contemnunt, artis excedant metas, legumque vio-
lent interdita, scienter videlicet adulterinam ex auro & argento chimico
cudendo seu fundendo, cudi seu fundi faciendo monetam: hac animad-
versione percelli jubemus, ut ipsorum bona deferantur carceri, ipsique
perpetuo sint infames. Et si Clerici fuerint delinquentes, ipsi ultra præ-
dictas pœnas priventur beneficiis habitis, & prorsus reddantur inhabi-
les ad habenda. Verum si penitus hæc verba inspicimus, fa-
cile pater, loqui Pontificem non de vero sed auro, & non de
veris Alchymistis, sed impostoribus, qui scientiam falso jaeti-
tant. Add. Delrio in *Disquisit. Magic. Lib. I. cap. 5. quest. 4. n. 2.*

Th. XVIII.

Altera obstantia ex Decreto Gratiani deducitur, & qui-
dem ex *Can. Episcopi 12. Caus. XXVI quest. 5.* Vbi in fine cano-
nis hæc habentur verba: Quisquis ergo aliquid credit posse fieri, *Objectio*
aut aliquam creaturam in melius aut in deterius immutari, aut trans- *secunda ex*
formari in aliam speciem vel similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui *Decreto*
omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & *Gratiani*
pagano deterior. Verum collatis antecedentibus facile patet,
non omnem transmutationem improbari, sed illam tantum,
C 3 qua

quæ sit contra ordinem naturæ & arte magica, de qua totus textus agit. Non ergo ad Alchymisticam metamorphosin hoc potest extendi, quam absque arte magica fieri posse, supponimus, Delrio in *Disquis. magic. Lib. I. cap. 5. qu. 4.*

Th. XIX.

Tertia ob-
jectio ex
Jure Civili

Pariter in adversum objicitur *l. un. Cod. de aur. publ. profecutor*, ubi Honorius & Theodosius Impp, Aug, severe interdunt, ne quis *aurum coquendum* sumat. Verum rectius Jac. Gothofredus pro *coquendum* in *d. l.* reponendum esse ait *cogendum* in *Not. ad Cod. Theod. ad d. l.* Agit nimirum lex de profecutoribus auri publici in ærarium publicum conferendi, quod proinde cogere sive exigere non licebat, nisi ex præcepto Comitum sacrarum largitionum & indictione Principis. Alii potro *coquendum* accipiunt pro *purificandum* item *extroquendum*, & hac ratione ad artem Alchymisticam referunt. Verum facile patet, dictos Imperatores non loqui de auro artis alchymicæ, sed potius de dolosa interversione pecuniæ publicæ, quæ sine autoritate superioris neque exigenda erat, neque licite exacta diutius retinenda, aut in proprios usus convertenda erat, cum damno publico.

Th. XX.

Non quis
cogi potest
ad revelandum
arcanum

Quamquam vero investigationem hujus artis inter res licitas referamus, tamen non putamus, cogi quem posse, ad revelandum hoc, si qua habet adeptus, naturæ & artis arcana. Cum enim hæc ars ad necessaria vitæ humanæ subsidia & ad conservandam ejus socialitatem non pertineat, verum in relatione ad jus naturæ, pro re quadam indifferenti ejus investigatio habenda sit; Idcirco nulla sane obligatio juris alicujus perfecti artificem coget ad revelationem ejus scientiæ, quam quidem ad culturam sui ingenii scire potest, sed ut aliis communicet, nulla necessitas cogit, siquidem talis communicatio ad officia quædam humanitatis referenda erit, ad quæ nemo cogitur. Id quod eo magis obtinebit, si quis

quis deprehendat, sollicitantem in abusum luxuriz aut voluptatis vertere velle aut posse illud, cujus revelationem anxie efflagitat. Imo nec Princeps suum subditum ad revelationem ejusmodi arcani cogere poterit, quia nexus ille civicus & vinculum subjectionis ulterius subditum non stringit, quam quatenus exacta à Principe ad conservandam rationem status necessario requiruntur: Vnde quoque recte statuunt Politici, inter modos augendi xrarium ordinarios Alchymiam non esse referendam Knipschild de *Civitate Imperiali*, Lib. II. cap. 16, n. 115. Cogitamen eundem posse in casu necessitatis, ut ministerium auri conficiendi præbeat pro conservanda republica, facilius concedimus, cum ita operam tantum ad necessitates publicas finitam præstet, & illa cessante desinat & ministrandi & revelandi necessitas. Et hoc respectu etiam per carcerem, torturam, aliosque cruciatus cogi illum posse statuimus, modo ea conditio & temporum necessitas inciderit, qua alio modo res publica salua esse nequeat, & in præsentissimo versetur periculo. Conf. Klock de *Ærar*, Lib. II. Cap. 117.

Th. XXI.

Licet porro Alchymiam non illicitam esse censeamus; Attamen propter grandem ejus abusum, & infinitum fere defraudatariorum & falsariorum numerum, caute in hoc metallorum exercitio procedendum esse, arbitramur. Et ideo si Princeps tale studium noxium suæ Reipublicæ fore, deprehendat, Legem non iniquam esse putamus, qua cavetur, ne quispiam privatus, sine consensu Principis talem artem tractet, prout Legem in Angliæ regno latam fuisse, notat Belsoldus de *Ærar*, publ. Cap. III. Item & Erasmus testatur in *Alchymistica* pag. 478. capitaliter hoc fuisse punitum: Ille, apud nos ait, capitale est, si quis alchymisticam exercent, absque Principis permissu. Et jure quidem, siquidem credulorum hominum aures verbis ducant, pecunia inanes ut reddant loculos. Conf. Faustus ab Aschafseeb, *Consil. pro Ærar*, Class. V. Ord. 499. Add. Magnif. Dn. Budeus in Dissert. *An Alchym. toler. in rep.*

*Caute
circa hanc
artem ob-
servanda.*

Th.

Th. XXII.

*Alchymia
legitima-
tioni com-
paratur*

Cognitis proinde generalibus Alchymiz argumentis, jam ad specialia Jctorum placita descendimus, quæ sparsim in illorum scriptis deprehendere licuit. Et quidem circa Jus Personarum hic notandum venit; Quod Baldus in *Cap. Canonum X. de Constitut. n. 23.* Legitimationem comparet Alchymiz, ex eo, quod faciat apparere illud, quod non est, transmutare tamen unam speciem in alteram non potest. Sicut legitimatus figuram legitimi gerit, sed non habet eandem substantiam, quæ debet proficisci à rerum natura. Verum licet facile pateat, Baldum illum Jctum loqui de auro quodam fictitio ac falso, ac proinde ad verum aurum Alchymicum non pertinere; Attamen quanquam etiam de vero auro accipere velimus, non tamen per hanc comparisonem veritati nostræ artis Alchymisticæ poterit detrahi. Etenim si differentiam inter liberos legitimatos, & legitime ac naturaliter natos inspicimus, non differunt invicem tanquam verum à falso, ita ut contradictoria esse debeant, aut unoposito, alterum negetur, sed tantum tanquam quædam disparata inter se ac in causis quidem proximis inter se discrepent, attamen in uno invicem genere convenient, atque in unum juris effectum concludant. Siquidem, quod in liberis naturaliter natis est & operatur naturæ principium; illud in legitimatis est lex & legislatoris auctoritas, & uti ars naturam imitari dicitur, juxta *l. 16. ff. de adopt.* ita quoque in legitimatone supplet naturæ defectum Principis voluntas, ut inde legitimatus, pro differentia casuum, paria jura cum liberis legitime natis consequi dicatur in iis, quæ à legis civilis dispositione dependent, uti sunt jura dignitatis, successionis, & alia. prout varii sunt legitimatōis cujuslibet effectus. Add. Hahn ad *Wesembec. tit. de his qui sui vel al. jur. sunt num. 2. & seqq.* Hæc proinde si ad aurum Alchymicum transferamus, etiam dicendum erit, non distare illud à vero auro essentia sua & effectū, sed tantum in principio motus naturalis vel per se vel

vel per artificem excitati; Ut hinc aurum naturaliter natum ab auro chymice facto neutiquam tanquam verum à falso differat, sed tanquam disparata quædam, ad unum tamen finem tendentia, spectentur.

Th. XXIII.

Porro ex Jure Personarum quaeritur; An pro prodigo sit declarandus is, qui nimis Alchymiz studio indulget? Quod affirmare possumus, eo casu, si quis omnem suarum facultatum substantiam chymicis processibus absorbere incipiat, aut propter credulitatem suam impostoribus aures præbeat, & ita sua bona direptionibus improborum hominum exponat, siquidem & eidem competit definitio prodigi, quod finem expensarum nesciat, & in prodigenda pecunia nimis sit incautus l. 1. pr. ff. de Curator. furios. Arque huc quædat illud, quod de genio sui temporis notat Tacitus Lib XVI *Annal. cap. 3. ibi gliscobat interim luxuria, spe inani, consumebantur. quæ vetere opes, quasi oblatas, quas multos per annos prodigeret. Quin & inde largiebatur, & divitiarum expectatio, inter causas paupertatis publica erat.* Ut inde providi sit magistratus, medelam in tempore quaerere, si quis ipsi sibi satis cavere nesciat.

An Alchymista beneatur pro prodigo.

Th. XXIV.

Præterea non inutiliter quaeritur; An Uxor sequi teneatur Maritum Chymicum, terras peragrantem, ut artis suæ patronum inveniat? Quod quidem primo intuitu affirmandum videbatur, si conditionem & professionem ejus ab initio sciverit. Quæquam enim alias uxor maritum vagabundum sequi non teneatur Richt. Part. I. dec. 9. n. 6. hoc tamen limitatur, nisi conditionem ejus ab initio sciverit, quia tunc mores illius approbasse & in vivendi istam rationem consensisse videtur Peretz ad tit. Cod. de Nupt. n. 21. Ut hinc ad maritum chymicum non incongrue concludi posse censetur, cum ejus conditio in obambulando & offerendo suas scientias consistere queat, quo ita & sibi & aliis proficiat,

Uxor an sequi teneatur Maritum Chymicum.

ideo uxor eundem sequi debere necessum habere debet. Verum his non obstantibus contrarium verius esse putamus, siquidem ad necessariam artis hujus chymicæ professionem non pertinet peragrarè terras; imò suspectum jam habetur, jactitando artis arcana, mysteria hujus scientiæ profanare velle, & obviam euntibus quasi mercatum exponere, cum potius perpetuum Alchymistarum symbolum esse debeat, in silentio & spe.

Th. XXV.

An datum pro redimendo filio captivo alchymico, sit conferendum aut restitutum.

Ex jure Rerum hic movenda Quæstio, An ad filium, quod datum est à Parentibus ad redimendum filium propter silentem probam captivum, in hæreditatem communem re- quis liberis conferendum quis sit obligatus? Quod affirmandum esse censemus. Cum enim talia à parentibus data fili- libi oneri collationis sint exempta, idcirco merito sub regula communi manent, & conferenda erunt, neque enim favor aliquis causæ hic concurrit, propter quam debeant à dis- positione juris communis recedere, & cum ejusmodi data ex substantia parentum de quorum successione agitur pro- fecta sint, atque in descendentes collata, inter quos ex na- turali quodam affectus & pietatis motu æqualitas maxime servanda arg. l. 7. ff. de bon. damnat. hinc omnino dicendum, ea, quæ hac occasione, uni liberorum, præ aliis magis sunt data, in communem parentum hæreditatem esse contribuenda l. 1. pr. ff. de Collat. bonor. Nec obstat, quod alias dicatur, data ad redimendos captivos referri ad piam causam l. 1. q. 1. de postlim. revers. hæc vero, ex pietatis conjectura donata præ- sumantur arg. l. 1. C. de negot. gest. At vero donata liberis non conferri debeant, juxta l. 20. §. 1. Cod. de Collat. Unde quoque nonnulli Interpretes deducunt, quod nec id collationi sub- jaceat, quod ex libera voluntate parentes pro delicto filii ex- solvunt, cum videatur ex commiseratione quadam, atque ita ex pietate imperium Carpzov. Part. III. Cons. XI. def. 25. Go- mos. ad L. Tauri 29. n. 20. Verum uti in multis pro filio sim- pliciter,

placiter, circa expressam donationem soluta, contraria opinio
 verior, illam omnino conferendam esse, cum filius delin-
 quens beneficio certe affici non debeat, & suo delicto portio-
 nem aliorum liberorum bene merentium imminuere arg.
l. 22, C. de pen. Vinn. de Collat. Cap. 13. n. 20. Peretz in Cod. sic.
de Collat. n. 12. Ita quoque eandem sententiam circa hanc
 Chymiam à filio infeliciter tentatam defendendam arbitror,
 quod data à parentibus ad eum liberandam omnino confer-
 ri debeant. Aut enim ex *dolo* fefellit, aut ex *culpa*. Sin prius
 beneficio, commiseratione & donationis præsumptione be-
 nigna est indignus. Sin posterius acciderit, culpa, cuique
 sua non tertio nocere debet, ut hinc iniquum foret, culpam
 referre in reliquos liberos, & illorum portiones propter cul-
 pam alterius imminuere, ubi expressa Parentum voluntas
 donandi non appareat, & salva maneat reliquorum legiti-
 ma. Erit autem hoc casu ex omni culpa reus, quia non tan-
 tum si ex imperitia proba exciderit, hoc culpa annumeratur,
 siquidem imperitia in eo, qui artem proficitur culpa est per
l. 34. ff. de R. J., sed etiam qui negotio periculoso, quale est
 Chymiz exercitium, se committit, extra culpam non est po-
 ssumus, quod affectet id, in quo vel intelligit, vel intelligere
 debet suam infirmitatem prout loquitur *Justinus* in *l. 2. §. 1. ff.*
ad Leg. Aquil. Quod si vero mere casu fortuito proba defecerit,
 aut iussu & voluntate Parentum probam suscepit filius, &
 debitam adhibuerit diligentiam, tunc si parentes, amoris af-
 fectu victi, aliquid dederint ad redimendum filium, facilius
 præsumeretur donatio, & collatio cessabit, usque ad quantita-
 tem legitimæ liberorum reliquorum; modo nullis dolosis
 aut captiosis persuasionibus inducti fuerint parentes ad re-
 demtionem faciendam, & modo contraria de repetendis aut
 conferendis talibus impensis, vel protestatio, vel conjectu-
 ra non existat: hanc enim præsumptam donationem inter-
 vertere satis clarum est ex *l. 34. ff. de negot. gest. l. 11. l. 15, Cod. cod.*
 Isto proinde casu, ubi præsumpta donatio cessat, eundem fi-
 lium etiam ad restitutionem faciendam, compelli posse exi-

stimamus, eorum, quæ à parentibus ad se liberandum accipit, vel quæ immediate forte Principi captivum filium tenenti soluta sunt, & considerandum illum esse tanquam debitorem hæreditatis, idque sive expresse ad restituendum se obligaverit, sive non. Siquidem ex reciproca quadam negotiorum gestionis obligatione, Parentibus eorumque hæredibus ad indemnitatem eo nomine præstandam, ex ipsa legis & æquitatis ratione erit obligatus. arg. l. 1. & seqq. ff. de negot. gest. Sicuti enim iste, qui lytron pro captivo ab hoste solvit, repetitionem ejus habet, si constat de animo repetendi, adeo, ut redemptum tamdiu, donec recuperaverit, quasi pignoris loco, juxta leges Civiles, detinere possit, secundum l. 2. l. 4. Cod. de possim. revers. multo magis ad restituendum compelli poterit is, pro quo parentes tale quid in redimendum impenderunt, cum tali favore ejusmodi redemptio in jure non gaudeat, quali redemptio captivorum ab hoste habetur.

Th. XXVI.

*Legatum
apotheca
an conti-
neat alchy-
mica*

Ex causis Legatorum huc refertur; An legata Apotheca vel Officina medicinali, etiam instrumenta ac Processus alchymici legato cedant. Id quod de *instrumentis* affirmandum censeo, uti sunt phiolæ, vitra, carbones &c. cum talia ad necessarium apothecæ atque officinæ instructum pertineant. De Processibus vero alchymicis, uti vulgo vocantur, nego, siquidem tales non *loci* sed *artis* censentur instrumenta, adeoque pro rebus incorporabilibus habendi, qui proinde sub legato rerum *locali*, quale est legatum apothecæ vel officinæ, non possunt contineri. Sicuti enim si legantur bona certo loco contenta, non comprehenduntur actiones & jura quorum instrumenta ibi reperiuntur, juxta l. 86. pr. ff. de legat. 2. l. 41. §. 6. de legat. 3. propterea, quod illa jura prædicatum loci proprie non recipiant, Struv. *Syn. Civ. Exerc. XXXV. ib. 13.* Ita quoque idem de talibus processibus erit afferendum, quod magis hæreditati cedant, quam tali legato. Verum si domus cum jure apothecæ legetur, magis

magis adhuc queritur, an non isti debeat? quod idem nego, quia scilicet jus illud apothecæ juxta vulgarem & forensem vocabuli acceptionem tantum ad præparationem medicamentorum pertinet, quatenus à Medico perito præscribuntur, non ad instructionem, cum regulariter apothecario non sit juxta ordinationes Provinciales permissum, earumque ad medicinales curationes pertinent, propria auctoritate ministrare. Quod si vero Apothecariis ex more regionis vel ex concessione superioris, curationes quoque ibidem competant, tunc processus quoque Chymicos, quatenus ad sanitatem & curationem spectant, contineri arbitror, cum sit accessorium juris apothecarii legati, ejusque exercitium necessarium respiciant. Nec tamen Processus Alchymistici erunt comprehensi, utpote qui proprie nec apothecæ nec medicinz pars sunt, adeoque sub medicinalibus non continentur.

Th. XXVII.

Circa Contractus in primis querunt; Num aurum factum per Alchymistas possit pro vero vendi? Quod alii negant. Verum de fictitio & falso hoc est capiendum, non de vero. Vti respondet & resolvit hanc questionem Jacobus de Bello Visu in *Pract. Crimin. Lib. 1. Cap. 8. n. 14.* ubi ita loquitur: Sed nunquid aurum factum per Alchymistas potest vendi pro vero auro. Dicit Thomas, quod non habet easdem proprietates, quas habet verum aurum, ut latificare & confortare cor, purgare loquelam, & quasdam alias proprietates, quas habet verum aurum, & non aliud, ideoque non videtur, quod aurum tale pro vero auro vendi possit. Sed ipse male dicit, quia aurum de vera arte Alchymia factum, plus vel saltem tantum valet, quantum verum aurum, quatinus majores proprietates habet, quam habeat aurum commune, & hoc probatur per philosophos in arte Alchymia, in libellis eorum. Certe Thomas Aquinas in *Summa 1^a Theolog. Part. 2. par. 2. Quest. 77. artic. 2. n. 214.* distinguendo procedit, dum ait: Propter defectum speciei substantialis non videtur reddi venditio rei illicita, puta si aliquis vendas argentum vel aurum

*Venditio
auri Alchy-
mistici.*

Alchymicum pro vero, quod si utile ad omnes humanos usus, ad quos necessarium est argentum vel aurum, puta ad vasa, & ad alia huiusmodi. Nimirum putat, hoc casu pretium quidem decrescere debere venditionis, non tamen totam emtionem esse nullam, cum non sit error in substantiali qualitate, sed tantum in bonitate. Et ideo pergit idem l. cit. in Concluf. d. Artic. sequentibus verbis: Ad primum ergo dicendum, quod aurum & argentum non solum cara sunt propter utilitatem vasorum, qua ex eis fabricantur, aut aliarum huiusmodi: sed etiam propter dignitatem & puritatem substantia ipsorum. Et ideo, si aurum vel argentum ab Alchymicis factum veram speciem non habeat auri vel argenti, est fraudulenta & iniusta venditio, praesertim cum sint aliqua utilitates auri & argenti veri, secundum naturalem operationem ipsorum, qua non conveniunt auro per Alchymiam sophisticato. Sicut quid habes proprietatem laetificandi, & contra quasdam infirmitates medicinaliter, juxta: frequentius etiam potest poni in operatione, & diutius in sua puritate permanet aurum verum quam aurum sophisticatum. Si autem per Alchymiam feret aurum verum, non esset illicitum ipsum pro vero vendere, quia nihil prohibet, arte aut vel aliquibus causis naturalibus, ad producendum naturales & veros effectus. Concordat Brunnemannus, qui in Exercitat. Justin. XX. ad princ. Inst. de Em. Vend. n. 9. & seqq. suam de auro chymico sententiam exponit sequentibus: Sed quid si Alchymisticum aurum pro vero vendatur? Quod si aurum illud a Chymicis elaboratum verum aurum est, & ut artifices ajunt, nonnullis tantum qualitatibus distat, emtionem valere consequens est, ut tamen venditor teneatur in id, quanti interest, emtorem deceptum non esse. Add. Schepfliz. ad Consuet. March. Part. IV. Tit. 4. n. 23. & seqq. Cum ergo nos supponamus, aurum per Alchymiam perfectionatum esse verum aurum, hinc recte illius venditio procedet, cum sit res, quae estimationem & pretium ex materia & pondere suo recipit, & ita objectum hujus contractus habile potest constituere arg. l. 1. ff. de rer. permut. Quod si tamen per impostores fraus interveniat, ut si aurum non satis diu elaboratum pro perfecto & puro vendatur, emtio quidem valet, verum ad interesse obligatur venditor, & iudicio quanti

quanti minoris pretium pro rata diminuerit, in quantum aurum tale minoris valoris deprehensum fuerit, ob deficientem promissam qualitatem, prout dicit Paulus in l. 10. ff. de contrab. empt. ibi: *Aliter, atque si aurum quidem fuerit, deterius autem, quam emptor existimaret, tunc etiam emptio valet.* Cum enim à partibus nec in corpore neque in materia extratum fuerit, emptio tenet, salvo tamen interesse, non enim materiam mutat deterioratio, sed qualitatem tantum bonitatis extrinsecz. l. 13. ff. de A. E. V. Hoc tamen insigniter limitatur, si illud expresse, per modum conditionis fuerit in contractu suppositum, ut *solidum & perfectissimum* esset aurum, tunc enim emptio erit nulla, si deterius deprehendatur, non tam propter deficientem bonitatem, quam deficientem conditionem, per conventiones partium expresse definitam juxta l. 41. §. 1. ff. de contrab. empt. Faber in *Ration. ad Pand. d. l. 10.* Similiter nulla erit emptio si penitus nullum fuerit aurum, sed vel *astantum inauratum.* vel *orichalcum ad splendorem aurum tinctum* pro auto fuerit ignoranti venditum l. 14. ff. de contrab. empt. l. 45. ff. eod.

Th. XXVIII.

Veris Alchymistis opponuntur Falsi sèti *Pseudo Chymici* ac Impostores, quorum fraudes uti sunt innumerabiles, ita mores & critica illorum varie depingunt scriptores, Testimonia exhibet Faust ab Aschaffenburg in *Consil. pro Aerario Class. XVI. Ord. 1162.* ubi sequentes rhythmos refert de Alchymia. *Illà est ars sine arte, cujus summa pars, cum parte, cujus mater otari, cujus verba sunt nugari, cujus votum denigrari, cujus fama anonotari, cujus proba est mentiri, cujus vita impediri, cujus labor est inflare, cujus fructus mendicare, cujus merces nunquam stare, cujus parca est perire, & in cruce interire.*

Pseudo Chymici solumma- res

Th. XXIX.

Falsum proinde tale ab Alchymistis committitur 1) *nam reati vel argenteas laminas metallo superinducendo, ut speciem auri*

Falsa Alchymista-

rum recen-
sentur cir-
ca aurum
lamina-
tum.
auri vel argenti faciat, uti casum refert Julianus in l. 41. §. 1.
ff. de contrab. empt. ibi: Mensam argento coopertam mihi ignoranti
pro solida vendidisti imprudens, nulla est emptio, pecuniaque eo nomine
data condicetur. Supponit nimirum hic Jctus casum, quo
venditor expresse affirmaverit, mensam esse ex solido argen-
team, & sub illa qualitate expresse emisse censetur emptor, ut
proinde hac deficiente, nulla omnino esse debeat emptio; Et
ita separanda est mensa inargentata, hoc est, ex argento &
alia materia mixta, ab ea, quæ non, nisi argento cooperta est.
De isto loquitur l. 12. ff. de contrab. empt. de hac vero propositum
legisdecisum. Add. Cujac. Lib. II. Obs. 4. ubi pro conciliandis
dictis Legibus ita differit: Ego separanda esse puto inargentata
vel inargentata ab eis, quæ auro vel argento cooperta sunt. Illi autem
vel argentum immixtum & infusum est, & ideo, qui rem inauratam esse
procurat, non omnino errat in materia; namque in ea inest auri al-
iquid. Mixtam, quæ argento cooperta sunt, argentum infusum vel
immixtum non est; Et ideo, qui mensam liqueam argento coopertam,
pro argentea emit, omnino errat in materia, mensa enim nulla ex parte
argentea est, sed operimento duntaxat lamina est vestita. Unde quo-
que Papinianus Jctus distinguit inter mensas argenteas & ar-
gento inclusas in l. 9. §. 1. ff. de supellect. leg.

Th. XXX.

Falsum
per auri
colorem
tingulum.

Porro 2) falsum fit, metallum colore aureo tingendo, de
quo extat l. 8. ff. ad Leg. Corn. de fals. ibi: Quicunque nummos au-
reos parum raserit, partim tinxerit vel finxerit, si quidem liberi sunt,
ad bestias dari: si servi, summo supplicio affici debent. Etenim hic
Jctus per tingere nummos nihil aliud intelligit, quam ita 2s
aliquod tingere, ut aureum appareat & existimetur, quod
proinde merito tanquam falsum graviter foret etiam in Al-
chymistis coercendum. Quanquam enim Hottomannus
Lib. I. Obs. 16. pro finxerit legere velit, strinxerit, quod stringere
nummos idem sit ac rarefacere & pondus illorum elevare,
tamen, uti advertit Mathæi de Crimin. Lib. XLVII. tit. 7. Cap.
4. n. 2, ibi: Ego nullam adeo usquam recedendi à Pandectis seu Libro
Floren.

Florentino, qui tinxerint, habet, non pinxerint. Tinguuntur autem nummi non aurei, sed auri, dum inaurantur, stannei, dum inargentantur. Neque illa res necessitas cogit in d. l. 8. per nummos aureos, probas intelligere, cum aures dici possit & ille, qui aurum mentitur. Et vero reprobum ibi intelligendum esse, etiam verbum sequens, sinxerint, innuit, quod magis ad nequam nummos, quam bonos pertinet.

Th. XXXI.

Præterea 3) falsum sit ab Alchymistis, materiz aurum clam admiscendo, ut deinde evanescente vel substracto supposito metallo, aurum in proba remaneat, id quod generali nomine intelligi potest sub vitio auri addito, quod Lege Cornelia de falsis coerceri dicitur in l. 9. pr. ff. ad Leg. Corn. de fals. ibi: Lege Cornelia conatur, ut qui in aurum vitii quid addiderit, qui argenteos nummos adulterinas staverit, falsi crimine teneri. Quamquam enim proprie, textus loqui censetur de auro vitiato, ubi scil. purg auro zris aliquid vel cupri fuerit admixtum, & ita substantialis materia vitii fuerit aurum, tamen nil prohibet, quo minus ex hac falsi admixtione concludamus ad aliam falsi speciem, qua aurum alicui materiz suppositæ admiscetur, ut speciem artis alicuius transmutatoriz faciat impositor, & videatur crudum antea metallum in aurum convertisse, quod tamen antea clam addidit, & ita probam artificii falso quodam corripit. Et ita dicitur arosa pecunia in l. 102. pr. ff. de solut. pro illa, quæ aliquid tantum ex auro vel argenti habet admixtum, in substantia tamen sua zris est & aliquod vitium metallum, quam pro quo, quoad externam speciem, venditur. Conf. Coras Lib. I. Miscellan. cap. 5.

Th. XXXII.

Tenetur porro Lege Julia de peculatu, si quis Alchymista pecuniam ex aario publico corruperit, eique vitii quid indiderit. Vti sunt verba Vlpiani in l. 1. ff. ad Leg. Jul. de pecul. ibi: Neque in aurum, argentum, as publicum quid indet, neve immisceat, neve quod quid indatur, immisceatur, faciat sciens dolo malo, quo id pejus fiat. Capienda nimirum lex potissimum de auro & argento publica forma signando, dargus Münz soll geschlagen werden/

Admixtio auri falsaria

Peculatus crimen quatenus Alchymista committat

modum, ut si quis materiam istam ad signandum publice paratam aliquid zris admiscuerit, ille incidat in peccatum criminis & aliquid ex publica pecunia surripuisse dicatur. Et si enim pecunia nondum signata fuerat, erat tamen & illa materia in zrario & peculio publico, ut inde per talem admixtionem subtrahatur peculio conferri poterat.

Th. XXXIII.

*Alchymia
sua pecu-
nias accen-
dit inter-
vertens an
furti tenen-
tur.*

Verum an *Furti* teneatur, & propterea ordinata poena suspendii afficiendus sit falsus Alchymista, non immerito quæritur? Certe plura prostant exempla, ubi falsi poena ejusmodi falsarios exercita, & plerumque, ad deponendum eo magis commissum crimen, solent suspendi in vestibus von Ritters-Golde/ vel in paribulo aureis faminis obducere mit güldenen Blech beschlagen/ prout exempla refert Lathier, de *Censu Lib. III. Cap. II. n. 65. & seqq.* Verum Hic Boissier negaverim, Principem aliquando etiam hoc casu sine exemplo subvenire posse, & poenam talem pro admissa fruisse statuere. Siquidem etiam crimen falsi poenam capitalis non recipit, uti casus est in adulterato ribus moneta & aliis. *ff. ad Leg. Corn. de fals.* Inde cum hunc falso Chymico contra jure nostro poena definita non sit, merito talis pro circumstantiarum qualitate poterit statui: At vero poena suspendii non statim arguit furti crimen, cum illa poena pluribus delictis possit esse commutata. Unde si propositam questionem absque præjudiciis, juxta principia Legum Civilium consideremus, distinguendum arbitramur. Aut tales falsarii materias forte ad elaborandum comparatas, vel pecunias in cucurdiis depositas contrectant & aufugiunt, tales omnino furti teneri, cenleo, quia formale furti, sollicitationem rei & materiam alienam, invito domino, faciunt juxta §. 61. *Inst. de Oblig. quæ ex del. nasc.* ibi: *Furtum fit, non solum cum quis intercepti causa rem alienam amoveret: sed generaliter, cum quis alienam rem invito domino contrectat.* Aut vero tales Chymici, volentes domino, tales pecunias accipiunt ut necessaria inde artis instrumenta & materialia comparant, & hi, interceptis illis pecuniis,

canis, aufugiant, tales quidem tanquam defraudatores alienarum pecuniarum puniri posse existimo, sed non tanquam fures, pecuniam enim talem, tanquam propriam, volente domino, acceperunt, ut hinc non rem alienam contraherent, sed fidem saltem datam fefellerint, & habent se instar falsi procuratoris, qui fines commissi sui mandati excedit. Quo spectat assertum Vlpiani in l. 43. §. 1. ff. de furt. ibi: *Falsus procurator furtum quidem facere videtur.* Sed Neratius videndum esse ait, an hac sententia eam distinctione vera sit. Vbi hac mente *nummos, dederit debitor, ut eos creditori perferret, procurator autem eas accipiens, vera sit: nam & manent nummi debitoris, cum procurator eos, non qui protinus accipit, cuius eos debitor fieri vult, & invito Domino eas contrahendo, sine dubio furtum facit.* Quod si ita det debitor, aut nummi procuratoris fiant, nullo modo eum furtum facere, ait, voluntate domini eos accipiendo. Ita similiter Chymicus pecunias suo periculo accipiens, eas proprias habere intelligitur, rei autem propriæ furtum non fit Conf. Carpz. *Prax. Crim. Part. II. quest. 89. Berlich. Conclus. Pract. Pars. V. Conclus. 57. n. 32. & seqq.* ut hinc tanquam defraudator quidem pecuniarum puniri possit, non vero proprie tanquam fur.

Th. XXXIV.

Incidit porro in crimen extraordinarium Stellionatus, qui suphisticum aurum pro vero oppignorat vel vendit, arg. l. 1. l. 36. pr. ff. de pignor. act. l. 45. de contrab. empt. daturque contrahenti ita decepto vel actio ex contractu ad indemnitatem præstandam, vel accusatio ac persecutio criminis Stellionatus ad: *lex*, quanquam commodius habeatur ob probationem agere ex contractu, quam Stellionatus nomine; hoc enim casu dolus probandus, isto vero casu saltem damnum, quod probatu facilius Conf. Faber in *Ration, ad d. l. 1.* Pariter etiam aurifabri dolose versantes in Zusaß sive plus xris, quam adacet, auro vel argento miscentes, vel, quod gravius est delictum, et pro argento, vel aurichalcum pro auro subicientes, l. 1. pr. de legat. 1. graviter coercentur. Quo spectat Ordinatio Electoris Joachimi Brandenburgici, sub dato

*Crimen
Stellionatus
committunt
quandoque
Alchymista.*

Brandenburgi die Lohz post diem omnium Sanctorum anno 1555. quam sequentibus verbis refert Schepliz. *und. March. Part. IV. Tit. XV. §. 1.* So sollen die Goldschmiede in denen Städten das Rheinische Gold auf 18. grad arbeiten/ dergleichen das reine Silber zu 16. Loth/ bey dem des Feinens doch sollen sie in seinem Golde 1. grad. und in reinem Silber $\frac{1}{2}$ Oventeln in die Fahr haben/ aber gefährlicher Weise nicht brauchen.

Th. XXXV.

Resolutio
moneta an
Alchymi-
stis probi-
bita

Verum Quæritur; An Alchymista monetam auream vel argenteam in fornace ad usus chymicos resolvendo per-
cet, & propterea puniendus sit? Certe resolutio auri vel ar-
genti, severis Imperii Constitutionibus est prohibita, ut ori-
tat in Ordinatione Monetali Münz-Ordnung Ferdinandi
Imp. de anno 1559. §. 170. statim tamen in subjecto §. 171. ex-
ceptio de *aurifabris* in specie additur, verb. Dergleichen ob die
Goldschmidt Gold oder Silber zur Rothschafft ihres Hand-
wercks nicht bekommen möchten/ und die guldernen und silbernen
Münzen verbrechen müssen/ so sollen sie doch ferners und mehrers
nicht brechen/ denn so viel zur Verlag ihres Handwercks bedürf-
tig/ und in keinen Weg verkauffen oder verführen/ bey Vermei-
dung vorgelegter pen und Straff/ sie sollen auch zingenguldene
oder silberne Münze nicht brechen/ ohne Vorwissen ihrer obden-
lichen Obrigkeit. Add. Ordin. Saxo. Goth. Part. II. Cap. 3. tit. 32.
Franc. Curt. Tr. de monet. n. 20. Ex quibus proinde patet,
liquefactionem ejusmodi monetarum non esse indistincte
prohibitam, sed tantum illam, quæ fit de lo malo, ut hinc fur-
sionem chymicam, quæ fit ad usus artis, sub illa non contineri
arbitrer. Vnde quoque in specie tale quid Alchymistis
permissum esse, notat Farinac. Oper. Criminal. Part. V. quæst.
15. n. 98. ibi; Limitatio IX. est in Alchymia, quæ impunibilis videtur,
quia est ars perspicaci ingenio inventa, in quæ expensum tantum pro
tanto, & salo pro tali, sine aliqua significatione forme vel materiae ex ab-
legatu per Fabianum de Monte in Tract. de emt. & vend. qu. 5.
n. 8.

Th.

Hoc præterea in primis referenda quæstio; In quantum teneatur Alchymista in proba fallens? Cujus quidem quæstionis decusum distinctim per varios casus considerandum & resolvendum, putaverim; Generatim enim & primario distinguitur; An talis Alchymista, tanquam minister saltem suo domino operas conductitias præstet, qui vulgo *Laboranten* dicuntur; An vero tanquam Magister artis alchymisticæ, proprias probas aliis offerat, & de eventu illarum diviti spondeat. *Primus* evictionem veritatis suppositi processus chymici & bonitatem præstare non tenebitur, cum enim fines sui officii & regulas tantum a suo domino præscriptas sequi debeat, tanquam in alieno mandato, & ministerio existens, eventum & casum probæ præstare non tenebitur, cum enim lucrum probæ non ipsi, sed domino suo cedat, utique æquitatis regula non patitur, ut incommodo afficiatur ex casu, qui ipsi imputari non possit. *l. 10. ff. de div. R. 7.* habet nimirum similitudo locatoris operarum, cujus periculo opera non stat, si nec dolum nec culpam contractui convenientem admisert arg. *l. 13. §. 5. ff. Loc. Cond.* Vt ita nihilominus operarius illè Alchymista mercedem pro præstita jam opera petere possit arg. *l. 23. ff. Loc. Cond. Struv. Synt. Civ. Exerc. XXIV. th. 23.*

In quantum teneatur Alchymista fallens in proba

Th. XXXVII.

Aliero casu, si tanquam artis Alchymisticæ magister comparuerit, probam offerat, & pro constituto præmio vendat, rursus distinguitur; Aut *spem* saltem vendidit als einen *Vorschlag* oder *Versuch*; aut certum eventum hat die gewisse *Probet* versprochen. Priori modo eventum non præstat, cum sit venditio spei, juxta *l. 8. §. 1. ff. de contrab. empt.* modo ipse dolo careat, nesciens operam frustraneam futuram, & modo debitam diligentiam adhibuerit arg. *l. 12. 21. ff. de Act. Empt. Vend.* Posteriori modo utique evictionem dictorum ac promissorum præstare debet, & tam veritatem, quam bonitatem asserat, si scilicet quædam specialiter de oblato arcano affirmaverit arg. *l. 19. pr. ff. de Edil. Ed. l. 38. §. 10. ff. eod.*

Continuat argumentum

Decisum ad
disur

Sin ergo per *ignorantiam* artis aut culpa quadam admissa fallat, si quidem eventum probæ speciatim in se receperit, tenebitur non tantum ad impensas refundendas, & præmium laboris perdit, verum etiam ad interesse obligabitur, propter fidem dicti, quam specialiter datam adimplere, & illam ex omni parte liberare debet arg. l. 1. pr. ff. de pecun. constit. maxime si speciatim indemnitatem promiserit. Non tamen putandus erit, cum dolo careat; Licet enim improvidus & minus cautus habeatur agyrta, tamen potest & ipse falsa perfusione esse deceptus, ut putaverit, ipsum fallere non posse, licet ars ipsa eundemefellerit, ignorantiam sui in eodem vindicans, atque ideo doli experti, delicti non possit dici reus, *sepius enim de facultatibus suis, amplius, quam in his est, sperat homines*, juxta §. 3. Inst. qui & ex quibus caus. manent lib. Quodsi vero indupor Alchymistæ dolo hoc fecerit, & sciens prudensque fallat, committit crimen falsi, & præter restitutionem damni ac impensarum, etiam poena, pro modo admitti, erit coercendus.

Th. XXXIX.

Ratio dubi-
tandi ad-
ducitur &
resolvitur

Rationem dubitandi ad superius decisum movet ex l. 3. Cod. de condi-
dit. ob caus. dator, ubi asserit, quod datum ob conditionem facto impossibi-
lem non posse condici, cum datus illud donasse præsumatur. Unde quoque Al-
chymistæ in exceptione pacti faciti de non petendo se posset defendere, si proba
fallat, forte quod per casum chymicus intentatus natura & facto fuerit impossi-
bilis, ut ita eo nomine datum non videatur posse repeti. Verum ubi legis illius
decisio, casu convenienti, satis recte se habeat, tamen ad intellectum illius bene
distingvunt Interpretēs; an quis scienter ob conditionem facto & natura impos-
sibilem dederit, an vero ignorantem. Priori modo repetitio cessat, & donatio
præsumitur juxta d. l. 3. Cod. posteriori modo succurrit alia fortior præsumtio
ex l. 25. ff. de probat. quod nemo suum jactare præsumatur, & in dubio negus
censeatur liberalis, unde qui ob conditionem impossibilem ignorantem dedit,
conditionem dati omnino habere debet, juxta l. 3. §. 4. ff. de condi. caus. dat.
Atque idem contingit in eo, qui falsa Alchymistæ perfusione deceptus dedit pec-
uniam, hic enim dedit ob causam, quam fieri posse, justo errore existimabat,
unde, licet postea appareat, eam fieri non potuisse, tamen propter ignorantiam
suam non donasse, sed potius repetitionem sibi tacite reservasse censetur, arg.
l. 6. C. de condi. ob caus. dat. Struv. Syno. C15. Exerc. XVIII. th. 7. Nec obstat
porro, quod dedisse videatur ad negotium periculi, plenum, adeoque dubio rei
eventui se committens, casum præstare debeat & eventum quasi in se suscepisse
habeatur, cum censeatur processus chymicus negotium novum atque insolitum
arg. l. 11. ff. de negot. gest. Respondetur, agit textus de indemnitate per nego-
tiorum gestorem domino præstanda, qui certe tale negotium insolitum & novum
suscipiens culpa non erit vacuus, ut inde propter arctam suam obligationem ca-
sum inde evenientem omnino præstare debeat. At vero hac ad præsentem no-
strum Chymiz casum transferri nequeunt, ubi non de indemnitate tertii, sed
ejus qui ipse suum negotium gessit, & pecuniam ad elaborandum dedit agitur,
ubi

ubi magis danti prospiciendum, qui certat de vitando damno, quam accipienti Alchymistæ, qui lucrum captare intendit. Neque est, quod ulterius objicias, damnum hoc accipientem sua culpa sentire, quod credulus fuisse, & rem non prius penitus exploraverit, & ita non fore eidem succurrendum arg. l. 203. ff. de Reg. Jur. Etenim fallit hæc regula, ubi dolus adversarii concurrat, qui alterum ad aliquid induxit, & faciendum quid suscepit, quod alter bona fide per ignorantiam secutus est, tunc enim culpa non patienti, sed agenti persuasori erit imputanda. Denique non obest, quod talis contractus cum Alchymista initus videatur sponsoni aut ollæ fortunæ similis, ob incertitudinem rerum & frustrationes sepe tentationes, adeoque dans vel ponens pecuniam sorti potius dedisse intelligatur, & sic in contrarium eventum non possit repetere, ex eo, quod fore nemini facere injuriam dicatur, & calum inferat, quem nemo regulariter præstat, sed danti pecuniam, tanquam domino nocere debeat arg. l. 23. ff. de Reg. Jur. l. 6. l. 9. C. de pignor. act. & hinc ex natura sortis atque sponsonibus dubium verumtum ipse sustinere debeat, & datum non queat condicere arg. l. 17. §. ult. ff. de P. V. Verum ad formam sponsonum requiritur, ut dubius fuerit ab utraque parte spondendum eventus, quod hic non potest dici, Aut enim Alchymista dubium putavit, & retinuit, atque pro certo rem & indubitato processu affirmavit, tunc est in dolo qui sponsonibus obest Aut dominus quæ dedit pecuniam, ex persuasione Alchymistæ, non dubium reputavit eventum, tunc non potest dici sponsoni aut sorti se commississe, & ideo deficiente forma sponsonis, nec iste contractus pro sorte quadam aut sponsonis esse reputandus, & ideo dati omnino dabitur conditio, vel promissi retentio, si proba ab Alchymista oblata sefellere.

Th. XL.

Debent porro Incantationibus abstinere Chymistæ, uti adversat de mo-
net Decian. Tract. Crimin. Lib. VII. Cap. 23. n. 12. ibi: *Ut Chymistæ, quorum ars modo non fiat incantationibus, prohibita non est, modo metallo confecto arte utatur pro eo, quod est, ut si sit probum, pro probo, si saphirificum pro saphirifico. Adhuc et per glaucum aliquod diabolicum saltum aurum pro vero subiciant, vel etiam in elaborando tali metallo arte diabolica utantur, merito placenti sunt.* Add. Delrio in *Disquis. magic. Lib. I. Cap. signat. 3.* Eodem referuntur media superstitiosa quæ inter alia Alchymistæ adhibent, & pactum expressum vel tacitum cum dæmone involvunt, quæ ibidem pro modo admissi vane coercentur. Add. Lathet. de *Censu Lib. III. Cap. XI. n. 53. & seqq.*

Incantationes prohibita

Th. XLI.

Habes ergo B. L. quæ in præfens de Alchymia exhibere placuit, ubi si quædam non satis commode dicta, aut ad omnium sensum elaborata deprehendas, cogitalis, nos tentamen saltem aliquod proposuisse, ad publicam disputandi materiam, & pleraque ex analogia & ratione juris deducere debuisti, cum in minus fertili illa materia, arctius tantum colligere potuerimus, ubi uberior scriptorum in præfens de Alchymia libris plura addidisti parem referemus gratiam, quæ nos in primordia ponendo expectamus.

Epilogus

Artis, quæ plumbum convertere gessit in aurum,
Jura favent DEO non sine laude doces.
Barro operare bonis Musis, Themidemque verere.
Certe aurorum Numina sancta dabunt.

Nobilissimo Dn. Respondenti, auditori suo industrio &
diligentissimo, testandi singularis affectus, cum voto
individuae felicitatis, gratulabundus pos.

Jo. Bernhardus Griesse/ Consil. Sax. aul. & Antecessor.

Dum Tua felices ornant jam præmia plausus,
Que Tibi doctrina cultus & ordo refert;
Applaudo laetis, dulcis ex pectore, votis,
Adstet ceptis Numinis alma manus.
Progressus prosper cingat Tua tempora lauru,
Fausto concludant singula fine suo.
Sic erit illa salus, quam spes, quam vota piorum,
Quam Tua promeruit culta labore Themis.

Hæc in honorem Cathedræ Affini suo plurimum di-
lecto gratulabundus adscripsit

PRÆSES

SEcula ZULICHIOS quidni nova postra stupescant
Quam fortique aliis exemplo ponat EOSDEM
Doctior orbis & omnigena chorus Arte Sophorum
Inclutus? HÆC excellentes DOMVS optima grandi
Laude dat EVSEBIES coryphaos, claraque quondam
Lumina THEOLOGIES, FRIDEMANNOS, certa Sacrorum
Futuræ: dat & THEMIDOS, MICHAELM, oracula diva,
Ausæ Juventutis cujus præclara decora
Suspicit hic Pindus patrius: Celebresque serena
Saxonia MEDICOS OTTONES exhibet orbi.
Gnatorum Trigam felicem ZVLICHIDARVM!
Vivat ZVLICHIDVM Domus atque propago perennet,
Euxvosque gradu vigeat PATER undique summo!

Nobilissimo & Doctissimo DOMINO MICHAELI FRIDE-
RICO ZVLICHIO, Cognato suo, Coniunctissimo, De
JURE ALCHIMIE, omnium cum applausu in Acade-
mia Salana disputanti sic gratulatur

ALBERTVS CONRADVS KAVLIZIVS,
Phil. & Med, Studiosus.

ormant jam premia plenus,
Prima cunctis & ordo refert;
his ex pectore, votis,
is Numinis alma manus,
longa Tuae tempora Laeta,
vident singula sine fine.
nam spes, quam vota piarum,
promerui cuncta labore Thémis.
Huc in honorem Cathedra Affici suo pinxit
lecto gratulabundus adscripsit

PRÆSES

OS quidni nova nostra stupescant
his exemplo ponat EOSDEM
forma chorus Arte Sapientum
avandi